

Suomalaisten jalanjalkia IFLA:ssa - työryhmätyöskentelyä ja kokemuksia e-kirjoista

Anne Lehto

Göteborgissa pidetyssä IFLA-konferenssissa oli tänä vuonna laaja joukko suomalaisia osallistujia. Suomalaiset olivat myös monessa mukana, paitsi osallistujina myös IFLA:n komiteoissa ja heillä oli omia esityksiä ja postereita. Ohessa joitakin poimintoja konferenssiviikon tarjonnasta sekä kokemuksia ammatillisen kehityksen komiteassa työskentelystä.

Osallistuin Göteborgissa pidettyyn 76. IFLA konferenssiin. Olin mukana paitsi osallistujana myös esittelemässä yhteistyössä kollegoideni kanssa laatimaamme posteriesitystä ”University Libraries Role in e-Research” sekä Continuing Professional Development and Workplace Learning (CPDWL) standing committeeen jäsenenä.

Ammatillisen kehityksen mallit yhteen eri maista

Continuing Professional Development and Workplace Learning -jaoston tavoitteena on edistää ammatillista kehittymistä, kouluttautumista ja työssä oppimista kirjastoissa eri muodoissa. Jaostossa ei käsitellä kirjasto- ja informaatioalan perusopintoja vaan opintoja ja kehittymistä valmistumisen jälkeen.

Ryhmässä on parikymmentä jäsentä noin kymmenestä eri maasta. Pohjoismaisia edustajia ryhmässä on vuodesta 2009 alkaen ollut yhden norjalaisen lisäksi Irma Pasanen Aalto-yliopistosta ja kirjoittaja. Jaoston toiminnasta voi lukea lisää IFLAn verkkosivuilta.

CPDWL oli mukana kahden ohjelmaosuuden järjestämisessä Göteborgin konferenssissa. Lauantain teemana oli ”Retention and job satisfaction: can professional development make a difference?” Suomalaista näkökulmaa tilaisuuteen toi Jarmo Saarti esityksellään, joka käsitteli Itä-Suomen yliopiston kirjaston osaamisen kehittämistä.

CPDWL piti IFLAn yhteydessä myös kaksi kokousta, jotka sisälsivät lähinnä työryhmän toiminnan suunnittelua ja mahdollisten projektien ideointia. Toiseen kokoukseen osallistuivat myös ruotsalaiset kollegat, jotka ovat perustaneet ryhmän edistämään ammatillisen kehittymisen ja jatkuvan kouluttautumisen merkitystä yli kirjastosektorirajojen. Keskustelussa nousi esiin mm. ajatus koota yhteen eri maiden käytännöt.

Tärkeitä aiheita aihe CPDWL:n kokouksissa olivat myös tulevien IFLA-konferenssien suunnittelu. Työryhmä ei järjestä satelliittiseminaaria vuosittain, viimeksi se järjestettiin Italiassa. Koska ryhmässä on kaksi suomalaista jäsentä, päätettiin esittää IFLAlle seuraavan satelliittiseminaarin järjestämistä Suomessa.

Yhteistyökumppaniksi on pyydetty informaatiolukutaidon vastaavaa työryhmää, jotka suosivat pyyntöön. Tarkoitus on, että satelliittiseminaari järjestetään Tampereella vuoden 2012 IFLAn yhteydessä. Paikallisia kirjastoja ja informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitosta on alustavasti informoitu asiasta. Paikallisten toimijoiden mukana olo on erittäin tärkeää seminaarin onnistumisen kannalta.

Suomalaiset hyvin esillä IFLAssa

Suomalaisilla oli Göteborgin IFLAssa 15 posterin lisäksi myös lukuisia esityksiä.

Ilkka Mäkinen Tampereen yliopistosta esiintyi lauantaina kirjastohistoriaa käsittelevässä tilaisuudessa aiheenaan ”Cooperation in the fields of book and library history in the Nordic and Baltic countries”. Ilkka Mäkinen esitti kuulijoille haasteen kerätä yhteen eri maanosien kirjastohistoria samaan tapaan kuin on koottu kirjaprojektissa Pohjoismaiden ja Baltian osalta.

Sosiaalinen media ja mobiililaitteiden yleistyminen

Sosiaalisen median hyödyntäminen oli Göteborgin IFLAssa useiden esitysten aiheena. Esimerkiksi Singaporen Nanyangin teknillisestä yliopistosta kuultiin esitys, jossa kerrottiin erityisesti sosiaalisen median välineistä, joita kirjasto on hyödyntänyt ja lisännyt näin kävijämääriä kirjaston verkkopalveluissa.

Kirjastopalvelujen kehittämistä mobiililaitteita varten käsiteltiin myös sunnuntain tilaisuudessa ”Opening doors to spectacular collections: access to multi-sensory, multimedia and mobile materials”.

Lukulaitteiden moninaisuus hidastaa e-kirjojen yleistymistä

Ajatuksia herätti erityisesti Aalto-yliopiston Mari Aaltosen ansiokas esitys e-kirjojen käytettävyydestä. Tätä teemaa jäin miettimään konferenssin jälkeen ja se on tullutkin esiin monilla foorumeilla, mm. TV:n uutisissa on kerrottu, että Akatee-

minen kirjakauppa on aloittanut Suomessa e-kirjojen latauksen ja joulumarkkinoille ennustetaan e-kirjojen lukulaitteiden yleistyvän.

Helsingin kirjamessuilla lokakuussa ladattavat e-kirjat ovat ennakkotietojen mukaan näyttävästi esillä. Media ja suuri yleisö mieltävät usein e-kirjaksi juuri erityisellä, tätä tarkoitusta varten kehitetyllä lukulaitteella käytettävän teoksen.

Lukulaitteiden käyttöä voi hankaloittaa paitsi e-ink teknologian kehittymättömyys tieteellisten taulukoiden ja kuvioden näyttämiseen, myös se, että eri kustantajien tarjoamat e-kirjat eivät välttämättä toimi kaikilla lukulaitteilla. Käyttäjän kannalta ei olisi kestävä kehityksen periaatteiden mukaista hankkia useita eri laitteita.

Aalto-yliopiston tutkimuksessa opiskelijat olivat odottaneet laitteilta enemmän kehittyneempiä tietokoneomaisia ominaisuuksia helpottamaan työskentelyään. Sen sijaan virkistyslukemiseen lukulaitteiden katsottiin sopivan melko hyvin. Myös laitteiden akun latauksen pituus oli yllättänyt opiskelijat positiivisesti.

Käytettävyys e-kirjojen haasteena

Aalto-yliopiston esityksestä kävi ilmi, että digitaalisten oikeuksien hallinta (DRM) malleja on nykyisin lukuisia. Lisäksi tutkimuksessa oli saatu kustantajilta myös erilaista tietoa oikeuksista kuin mitä kustantajien verkkosivuilla ja sopimuksissa oli mainittu.

Aikaisemmin kirjastoissa on pidetty e-kirjojen sisältöä tärkeimpänä valintakriteerinä niitä hankittaessa, mutta nyt on aika kiinnittää entistä enemmän huomiota e-kirjojen käytettävyyteen. Haastetta lisää se, että emme täsmälleen tiedä, mikä teknologia tulee yleistymään ja minkälaisia DRM-malleja tulevaisuudessa on. Esimerkiksi nyt jo on tarjolla myös sellaisia tieteellisiä e-kirjoja, joita voi ladata omalle tietokoneelleen.

Moninaiset oikeuksien hallintamallit ja teknologiat tuovat mukanaan uusia osaamistarpeita kirjastoihin, jo vähintään kommunikointia varten palveluntarjoajien ja kustantajien edustajien kanssa. Kirjastojen on erityisen tärkeää kuunnella käyttäjiä ja välittää heiltä saatu palaute kustan-

tajille ja muille palveluntarjoajille, jotta nämä kehittäisivät aineistojensa käytettävyyttä.

Vaikuttaa siltä, että e-kirja ylittää uutiskynnyksen vasta, kun sen lukemiseen käytetään lukulaitetta. Kuitenkin esim. yliopistokirjastoissa on ollut jo noin vuosikymmenen ajan saatavissa runsaasti e-kirjoja, esim. Tampereen yliopistossa on nykyisin tarjolla yli 330 000 e-kirjaa, joita voi lukea verkkoyhteyden kautta.

Informaatiolukutaidon teos käännetty myös venäjän kielelle

Meksikolainen IFLAn johtokunnan jäsen Jesús Lau kertoi Göteborgissa, että hänen vuonna 2008 toimittamansa teos *Information Literacy: International perspectives* on käännetty tänä vuonna myös venäjän kielelle. Suomalaiset ovat olleet mukana kahden artikkelin tekijöinä: Juntunen, Lehto, Saarti & Tevaniemi; *Supporting Information Literacy Learning in Finnish Universities* sekä Pasanen, Tolonen & Stoop: *Information Literacy Programs for Virtual Mobility*.

Göteborgin yliopiston kirjasto on digitoinut erikoiskokoelmiaan

Kirjastovierailun kohteeksi olin valinnut Göteborgin yliopiston kirjaston. Kirjastossa esiteltiin erityisesti lukuisia erikoiskokoelmia, joita on myös digitoitu verkkoon. Esimerkkinä mainittiin mm. Ruotsin Itä-Intian kauppakomppanian asiakirjat, jota on digitoitu verkkoon. Kauppakomppania oli aktiivinen vuosina 1731-1813 ja sen pääkonttori sijaitsi Göteborgissa.

Myös naisasialiikkeen historiaan liittyviä dokumentteja ja kuvia on digitoitu kirjaston toimesta. Näihin liittyen kirjastossa on kansallinen Kvinnsam-kokoelma, joka on perustettu jo vuonna 1958. Myös tietokantoja on lukuisia gender-tutkimuksen alueelta: KvinnSam-tietokannan lisäksi kirjasto ylläpitää erikseen Gena, väitöskirjatietokantaa sekä Greda tutkijatietokantaa Valta-kunnallinen tasa-arvotiedon keskus sijaitsee niin ikään Göteborgin yliopistossa. Tämä kiinnosti itseäni erityisesti, koska olen mukana Suomessa tänä vuonna vakinaistetun Tasa-arvotiedon keskus Minnan ohjausryhmässä. 📖

Lisätieto:

World Library and Information Congress: 76th IFLA General Conference and Assembly, <http://www.ifla.org/en/ifla76>

CPDWL, <http://www.ifla.org/en/cpdwl>

Göteborgin yliopiston kirjasto, <http://www.ub.gu.se/>

Posteriesitys Lehto, Toivonen, Tevaniemi & Iivonen: *University Libraries Role in e-Research*, http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/tietoa/IFLA2010_posteri.pdf

Tietoa kirjoittajasta:

Anne Lehto työskentelee Tampereen yliopiston terveystieteiden osastokirjaston Tertion osastonjohtajana,
email. anne.m.lehto@uta.fi